

BORGARTING LAGMANNSRETT

DOM

Avsagt: 17.01.2017

Saksnr.: 15-138815AST-BORG/01

Dommere:

Lagmann	Mette Jenssen
Lagdommer	Dag A. Minsaas
Ekstraordinær lagdommer	Egil F. Jensen

Meddommere:

Veileder, NAV	Kjersti Olsen
Postdoktor	Maria Astrup Hjort
Territory Manager	Jan Sverre Reidar Petterson
Pensjonist	Kai Fred Nærby Thune

Påtalemyndighet	Økokrim	Førstestatsadvokat Marianne Djupesland Førstestatsadvokat Bård Thorsen Statsadvokat Helene Bærug Hansen
Tiltalt	Daniel Roger Clauw	Advokat Fredrik Berg Advokat Ruth Haile Tesfazion
Tiltalt	Thorleif Enger	Advokat Jan Erik Teigum Advokat Ellen Holager Andenæs
Tiltalt	Kendrick Taylor Wallace	Advokat Arild Dyngeland Advokat Rune Håkon Tjomsland
Tiltalt	Tor Holba	Advokat Astri Aas-Hansen Advokat Nadia Christina Hall

Oslo statsadvokatembeter har ved tiltalebeslutning av 15. januar 2014 satt Kendrick Taylor Wallace, født 3. august 1945, Daniel Clauw, født 27. februar 1950, Thorleif Enger, født 31. oktober 1943, og Tor Holba, født 17. mars 1956, under tiltale for overtredelse av:

Straffeloven § 276a, jf. § 276 b

For å ha gitt eller tilbudt noen en utilbørlig fordel i anledning stilling, verv eller oppdrag. Med stilling, verv eller oppdrag menes også stilling, verv eller oppdrag i utlandet. Forholdet anses som grovt blant annet fordi handlingen har gitt betydelig økonomisk fordel, fordi det er tale om bestikkelse av utenlandsk offentlig tjenestemann eller fordi det er benyttet uriktig regnskapsdokumentasjon.

Grunnlag er følgende forhold:

Yara International ASA (Yara) er morselskap i et internasjonalt konsern med virksomhet innen hovedsakelig produksjon og salg av gjødsel og har mer enn 8000 ansatte over hele verden. Selskapet har hovedkontor i Oslo og er notert på Oslo Børs. Den norske stat eier 36,2 % av aksjene.

I perioden 2004 til oktober 2008 var Thorleif Enger konsernsjef i Yara. Kendrick Wallace var Yaras juridiske direktør og satt i konsernledelsen i perioden 2004 til sommeren 2008. Tor Holba satt i konsernledelsen fra 2004 til mai 2012 (fra oktober 2006 som leder for oppstrømsegmentet og prosjekteier for forhandlingene i Libya). Daniel Clauw satt i konsernledelsen i perioden 2004 til høsten 2006 som driftsdirektør og visekonsernsjef, deretter var han engasjert som konsulent direkte underlagt Enger med ansvar for ”growth initiatives”, en posisjon han hadde frem til september 2007.

Personer som handlet på vegne av Yara medvirket til følgende:

Post a)

Gjelder tiltalte nr. 1 Wallace, nr. 2 Clauw, nr. 3 Enger og nr. 4 Holba

I perioden 2004 til 2009 forhandlet Yara med det libyske statlige oljeselskapet National Oil Corporation (NOC) om et samarbeid (joint venture) om gjødselsproduksjon i Libya. En gang, trolig på nyåret 2007, inngikk Wallace på vegne av Yara avtale om å betale USD 5 4,5 * millioner eller mer til Mohamed Ghanem, sønn av Shukri Ghanem. Shukri Ghanem var på det tidspunktet i praksis* oljeminister i Libya og styreleder i NOC. Avtalen hadde sammenheng med Yaras forhandlinger med NOC og Shukri Ghanems rolle der.

Deler av det avtalte beløp, USD 1,5 millioner, ble overført til en konto i Sveits som ble disponert av Mohamed Ghanem. Dette skjedde på følgende måte: Det sveitsiske selskapet Nitrochem Distribution AG (Nitrochem) ble bedt om å forskuttere beløpet for Yara, noe Nitrochem gjorde ved å overføre USD 1,5 millioner til den avtalte kontoen 29. mars 2007. Yara refunderte deretter Nitrochem via Yaras deleide selskap i Sveits, Balderton Fertilizer SA (Balderton). Tilbakebetalingen ble skjult gjennom overfakturering av flere ordinære ammoniakkleveranser fra Nitrochem til Balderton, i perioden oktober 2007 til mai 2008. De aktuelle ammoniakkleveransene ble videresolgt fra Balderton til Yara Switzerland SA (Yara Switzerland), til en pris som

også dekket inn den overpris Balderton hadde betalt for råvarene. I realiteten var det således Yara Switzerland som dekket betalingen til Ghanem.

Betalingen ble foretatt samtidig som Yara og NOC var i sluttforhandlinger om "Heads of Agreement" (HoA), som ble undertegnet i april 2007.

Både avtalen og delbetalingen utgjorde en utilbørlig fordel.

Clauw, Enger og Holba ga sin tilslutning, trolig på nyåret 2007, til at det skulle inngås avtale om å betale penger til Shukri Ghanems sønn.

Clauw medvirket videre ved å foreslå at Nitrochem på vegne av Yara kunne forskuttere betalingen på USD 1,5 millioner til Mohamed Ghanem, og ved å kontakte Nitrochem for å sørge for at dette ble gjort.

Enger og Holba deltok i forhandlingene med NOC og undertegnet blant annet "Partnership agreement" i juli 2008 mellom Yara og NOC med kunnskap om at det forelå en avtale om å betale bestikkelse der ikke alle avdragene var betalt. Den endelige avtalen mellom Yara og NOC ble undertegnet i februar 2009.

Post b)

Gjelder tiltalte nr. 1 Wallace, nr. 2 Clauw, nr. 3 Enger

I perioden fra desember 2006 til våren 2008 forhandlet Yara International ASA (Yara) med Krishak Bharati Cooperative Limited (KRIBHCO) om et samarbeid (joint venture) innen gjødselsektoren i India. Den indiske stat eide 67% av KRIBHCO som administrativt var underlagt Ministry of Chemicals & Fertilizers.

I april 2007 tilbød Wallace og Clauw på vegne av Yara å inngå en avtale med Gurpreetesh Singh Maini, sønn av Dr. Jivtesh Singh Maini. Dr. Jivtesh Singh Maini var på det tidspunkt Additional Secretary and Financial Adviser i Ministry of Chemicals & Fertilizers og styremedlem i KRIBHCO på vegne av departementet. Avtaletilbudet med Gurpreetesh Singh Maini hadde sammenheng med Dr. Jivtesh Singh Mainis stilling.

Avtaletilbudet ("Representative Engagement Letter") som ble fremsatt overfor Gurpreetesh Singh Maini, innebar blant annet utbetaling av et engangsbeløp på USD 250 000 samt et tilbud om at han på nærmere bestemte betingelser skulle få USD 0,50 per metrisk tonn av alle gjødselprodukter som Yara ville komme til å selge i India. Et vilkår for avtalens varighet var at avtalen mellom Yara og Kribcho kom i stand. I et senere avtaleforslag fra Yara ble engangsbeløpet erstattet med et beløp på USD 3 millioner, som skulle utbetales med USD 1 million pr år i perioden 1. januar 2007 til 31. desember 2009.

Den 16. oktober 2007 betalte Yara USD 1 million på grunnlag av en faktura oversendt fra Gurpreetesh Singh Maini fra det libanesiske selskapet CYC s.a.r.l. Beløpet ble i stedet, og etter forespørsel fra Gurpreetesh Singh Maini, overført fra Yara til en konto i Hong Kong tilhørende selskapet Krystal Holdings & Investments Limited (British Virgin Islands), et selskap i navnet til ektefellene til Jivtesh Singh Maini og Gurpreetesh Singh Maini.

Både avtaletilbudet og betalingen utgjorde en utilbørlig fordel.

Enger medvirket ved å gi sin tilslutning til avtaleforhandlingene med Gurpreetesh Singh Maini og ved å godkjenne utbetalingen på USD 1 million.

(* Rettet av aktor under ankeforhandlingen, jf. strpl. § 254 tredje ledd, 23.08.2016 Marianne Djupesland.)

Oslo tingrett avsa 7. juli 2015 dom med slik domsslutning:

1. Thorleif Enger, født 31.10.1943, dømmes for overtredelse av straffeloven § 276a, jfr. § 276b til fengsel i 3 –tre- år, jfr. straffeloven § 62. Til fradrag i straffen kommer 3 –tre- dager for utholdt varetekt.
2. Kendrick Taylor Wallace, født 03.08.1945, dømmes for overtredelse av straffeloven § 276a, jfr. § 276b til fengsel i 2 –to- år og 6 –seks- måneder, jfr. straffeloven § 62. Til fradrag i straffen kommer 3 –tre- dager for utholdt varetekt.
3. Tor Holba, født 17.03.1956, dømmes for overtredelse av straffeloven § 276a, jfr. 276b til fengsel i 2 –to- år. Til fradrag i straffen kommer 3 –tre- dager for utholdt varetekt.
4. Daniel Clauw, født 27.02.1950, frifinnes for tiltalebeslutningens post a).
5. Daniel Clauw, født 27.02.1950, dømmes for overtredelse av straffeloven § 276a, jfr. § 276b til fengsel i 2 – to – år. Til fradrag i straffen kommer 3 – tre- dager for utholdt varetekt.

Kendrick Taylor Wallace, Daniel Clauw, Thorleif Enger, Tor Holba og påtalemyndigheten ved Økokrim har anket dommen til Borgarting lagmannsrett.

Anken fra Thorleif Enger gjelder bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet, lovanvendelsen og straffutmålingen.

Anken fra Kendrick T. Wallace gjelder bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet og lovanvendelsen.

Anken fra Daniel Clauw gjelder bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet, lovanvendelsen og straffutmålingen.

Anken fra Tor Holba gjelder bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet for tiltalen post a.

Påtalemyndighetens anke gjelder bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet for tiltalen post a for Daniel Clauw og straffutmålingen for samtlige.

Ankeforhandling ble holdt i perioden 23. august – 2. desember 2016 i Borgarting lagmannsretts hus. Samtlige tiltalte og 28 vitner ga forklaring. Øvrig bevisførsel fremgår av rettsboken.

Lagmannsretten var ved ankeforhandlingen satt med lagrette i medhold av straffeprosessloven § 352. Lagretten ble overensstemmende med tiltalebeslutningen stilt 7 hovedspørsmål og 7 tilleggsspørsmål. Spørsmålene lød:

For tiltalte nr. 1, Wallace:

Spørsmål 1 – hovedspørsmål (tiltalens post a)

(For å svare ja på dette spørsmålet kreves det flere enn 6 stemmer.)

Er Kendrick T. Wallace skyldig i å ha tilbudt eller gitt noen en utilbørlig fordel i anledning stilling eller verv eller å ha medvirket til dette?

Grunnlag:

I 2006 – 2007, samtidig som Yara International ASA (Yara) forhandlet med det libyske selskapet National Oil Company (NOC) om et samarbeidsprosjekt i Libya, tilbød og/eller ga han Shukri Ghanem en utilbørlig fordel ved å inngå en avtale med sønnen Mohammed Ghanem om å betale sønnen eller sønnens selskap til sammen USD 4,5 millioner i fremtidige avdrag, og ved å medvirke til at USD 1,5 millioner ble betalt. Den utilbørlige fordelingen ble tilbudt og/eller gitt i anledning av Shukri Ghanems stilling som styreleder i NOC.

Spørsmål 2 – tilleggsspørsmål (tiltalens post a)

(Dette spørsmålet skal bare besvares hvis spørsmål 1 er besvart bekreftende.
For å svare ja på dette spørsmålet kreves det flere enn 6 stemmer.)

Er overtredelsen i spørsmål 1 å anse som grov?

Spørsmål 3 - hovedspørsmål (tiltalens post b)

(For å svare ja på dette spørsmålet kreves det flere enn 6 stemmer.)

Er Kendrick T. Wallace skyldig i å ha medvirket til å tilby eller gi noen en utilbørlig fordel i anledning stilling eller verv?

Grunnlag:

I 2006 – 2007, samtidig som Yara International ASA (Yara) forhandlet om en samarbeidsavtale med det indiske kooperativet KRIBHCO, medvirket han til å tilby og/eller gi Jivtesh Maini en utilbørlig fordel ved å medvirke til at det ble inngått en avtale med sønnen Gurpreteesh Maini om å betale til sammen USD 3 millioner i fremtidige avdrag til sønnen eller et selskap som sønnen utpekte, og/eller ved å medvirke til at USD 1 millioner ble betalt. Den utilbørlige fordelingen ble tilbudt og/eller gitt i anledning av Jivtesh Mainis stilling i det indiske Kjemikalie- og gjødselsdepartementet og/eller hans verv som styremedlem i KRIBHCO.

Spørsmål 4 – tilleggsspørsmål (tiltalens post b)

(Dette spørsmålet skal bare besvares hvis spørsmål 3 er besvart bekreftende.

For å svare ja på dette spørsmålet kreves det flere enn 6 stemmer.)

Er overtredelsen i spørsmål 3 å anse som grov?

For tiltalte nr. 2, Clauw:

Spørsmål 1 - hovedspørsmål (tiltalens post a)

(For å svare ja på dette spørsmålet kreves det flere enn 6 stemmer.)

Er Daniel Clauw skyldig i å ha medvirket til å tilby eller gi noen en utilbørlig fordel i anledning stilling eller verv?

Grunnlag:

I 2006 – 2007, samtidig som Yara International ASA (Yara) forhandlet med det libyske elskapet National Oil Company (NOC) om et samarbeidsprosjekt i Libya, medvirket han til å tilby og/eller gi Shukri Ghanem en utilbørlig fordel ved å medvirke til at det ble inngått en avtale med sønnen Mohammed Ghanem om å betale sønnen eller sønnens selskap til sammen USD 4,5 millioner i fremtidige avdrag, og/eller ved å medvirke til at USD 1,5 millioner ble betalt. Den utilbørlige fordelten ble tilbudt og/eller gitt i anledning av Shukri Ghanems stilling som styreleder i NOC.

Spørsmål 2 – tilleggsspørsmål (tiltalens post a)

(Dette spørsmålet skal bare besvares hvis spørsmål 1 er besvart bekreftende. For å svare ja på dette spørsmålet kreves det flere enn 6 stemmer.)

Er overtredelsen i spørsmål 1 å anse som grov?

Spørsmål 3 - hovedspørsmål (tiltalens post b)

(For å svare ja på dette spørsmålet kreves det flere enn 6 stemmer.)

Er Daniel Clauw skyldig i å ha medvirket til å tilby eller gi noen en utilbørlig fordel i anledning stilling eller verv?

Grunnlag:

I 2006 – 2007, samtidig som Yara International ASA (Yara) forhandlet om en samarbeidsavtale med det indiske kooperativet KRIBHCO, medvirket han til å tilby og/eller gi Jivtesh Maini en utilbørlig fordel ved å medvirke til at det ble inngått en avtale med sønnen Gurpreteesh Maini om å betale til sammen USD 3 millioner i fremtidige avdrag til sønnen eller et selskap som sønnen utpekte, og/eller ved å medvirke til at USD 1 millioner ble betalt. Den utilbørlige fordelten ble tilbudt og/eller gitt i anledning av Jivtesh Mainis stilling i det indiske Kjemikalie- og gjødselsdepartementet og/eller hans verv som styremedlem i KRIBHCO.

Spørsmål 4 – tilleggsspørsmål (tiltalens post b)

(Dette spørsmålet skal bare besvares hvis spørsmål 3 er besvart bekreftende. For å svare ja på dette spørsmålet kreves det flere enn 6 stemmer.)

Er overtredelsen i spørsmål 3 å anse som grov?

For tiltalte nr. 3, Enger:

Spørsmål 1 - hovedspørsmål (tiltalens post a)

(For å svare ja på dette spørsmålet kreves det flere enn 6 stemmer.)

Er Thorleif Enger skyldig i å ha medvirket til å tilby eller gi noen en utilbørlig fordel i anledning stilling eller verv?

Grunnlag:

I 2006 – 2007, samtidig som Yara International ASA (Yara) forhandlet med det libyske selskapet National Oil Company (NOC) om et samarbeidsprosjekt i Libya, medvirket han til å tilby og/eller gi Shukri Ghanem en utilbørlig fordel ved å medvirke til at det ble inngått en avtale med sønnen Mohammed Ghanem om å betale sønnen eller sønnens selskap til sammen USD 4,5 millioner i fremtidige avdrag, og/eller ved å medvirke til at USD 1,5 millioner ble betalt. Den utilbørlige fordel ble tilbudt og/eller gitt i anledning av Shukri Ghanems stilling som styreleder i NOC.

Medvirkningen besto i at Enger, som konsernsjef i Yara, ga sin tilslutning til inngåelsen av avtalen med Mohammed Ghanem, og/eller at han unnlot å gripe inn mot avtalen og/eller delbetalingen.

Spørsmål 2 - tilleggsspørsmål (tiltalens post a)

(Dette spørsmålet skal bare besvares hvis spørsmål 1 er besvart bekreftende. For å svare ja på dette spørsmålet kreves det flere enn 6 stemmer.)

Er overtredelsen i spørsmål 1 å anse som grov?

Spørsmål 3 - hovedspørsmål (tiltalens post b)

(For å svare ja på dette spørsmålet kreves det flere enn 6 stemmer.)

Er Thorleif Enger skyldig i å ha medvirket til å tilby eller gi noen en utilbørlig fordel i anledning stilling eller verv?

Grunnlag:

I 2006 – 2007, samtidig som Yara International ASA (Yara) forhandlet om en samarbeidsavtale med det indiske kooperativet KRIBHCO, medvirket han til å tilby og/eller gi Jivtesh Maini en utilbørlig fordel ved å medvirke til at det ble inngått en avtale med sønnen Gurpreteesh Maini om å betale til sammen USD 3 millioner i fremtidige avdrag til sønnen eller et selskap som sønnen utpekte, og/eller ved å medvirke til at USD 1 millioner ble betalt. Den utilbørlige fordel ble tilbudt og/eller gitt i anledning av Jivtesh Mainis stilling i det indiske Kjemikalie- og gjødselsdepartementet og/eller hans verv som styremedlem i KRIBHCO.

Spørsmål 4 – tillegsspørsmål (tiltalens post b)

(Dette spørsmålet skal bare besvares hvis spørsmål 3 er besvart bekreftende. For å svare ja på dette spørsmålet kreves det flere enn 6 stemmer.)

Er overtredelsen i spørsmål 3 å anse som grov?

For tiltalte nr. 4, Holba:

Spørsmål 1 – hovedspørsmål (tiltalens post a)

(For å svare ja på dette spørsmålet kreves det flere enn 6 stemmer.)

Er Tor Holba skyldig i å ha medvirket til å tilby eller gi noen en utilbørlig fordel i anledning stilling eller verv?

Grunnlag:

I 2006 – 2007, samtidig som Yara International ASA (Yara) forhandlet med det libyske selskapet National Oil Company (NOC) om et samarbeidsprosjekt i Libya, medvirket han til å tilby og/eller gi Shukri Ghanem en utilbørlig fordel ved å medvirke til at det ble inngått en avtale med sønnen Mohammed Ghanem om å betale sønnen eller sønnens selskap til sammen USD 4,5 millioner i fremtidige avdrag, og/eller ved å medvirke til at USD 1,5 millioner ble betalt. Den utilbørlige fordel ble tilbudt og/eller gitt i anledning av Shukri Ghanems stilling som styreleder i NOC.

Medvirkningen besto i at Holba, som prosjekteier og medlem av Yaras konsernledelse, ga sin tilslutning til inngåelsen av avtalen med Mohammed Ghanem, og/eller at han unnlot å gripe inn mot avtalen og/eller delbetalingen.

Spørsmål 2 - tillegsspørsmål (tiltalens post a)

(Dette spørsmålet skal bare besvares hvis spørsmål 1 er besvart bekreftende. For å svare ja på dette spørsmålet kreves det flere enn 6 stemmer.)

Er overtredelsen i spørsmål 1 å anse som grov?

Lagretten svarte ja på alle fire spørsmål vedrørende Kendrick T. Wallace. Lagretten svarte nei på begge hovedspørsmål vedrørende Daniel Clauw og Thorleif Enger, og nei på hovedspørsmålet vedrørende Tor Holba.

Lagrettens kjennelse legges til grunn for dommen, jf. straffeprosessloven § 40 første ledd.

Etter prosedyre om straffespørsmålet la påtalemyndigheten ned følgende påstand:

Kendrick Taylor Wallace, født 3. august 1945, dømmes til fengsel i 7 – syv – år med fradrag for 3 – tre – dager varetekt.

Forsvarer for Ken Wallace la ned følgende påstand:

Kendrick Taylor Wallace anses på mildeste måte.

Lagmannsrettens bemerkninger:

Daniel Clauw – frifinnelse

Lagretten har svart nei på begge hovedspørsmål som gjelder Daniel Clauw. Lagrettens kjennelse er lagt til grunn, og det avsies derfor frifinnelsesdom i samsvar med straffeprosessloven § 376.

Thorleif Enger – frifinnelse

Lagretten har svart nei på begge hovedspørsmål som gjelder Thorleif Enger. Lagrettens kjennelse er lagt til grunn, og det avsies derfor frifinnelsesdom i samsvar med straffeprosessloven § 376.

Tor Holba – frifinnelse

Lagretten har svart nei på hovedspørsmålet som gjelder Tor Holba. Lagrettens kjennelse er lagt til grunn, og det avsies derfor frifinnelsesdom i samsvar med straffeprosessloven § 376.

Kendrick T. Wallace – straffutmåling

Innledning

Etter lagrettens bekreftende svar på spørsmål 1 (hovedspørsmål) og spørsmål 2 (tilleggsspørsmål) som gjelder Ken Wallace, legges det ved straffutmålingen til grunn at Wallace, ved å inngå avtalen med Mohamed Ghanem om betaling av til sammen USD 4,5 millioner i fremtidige avdrag, i realiteten tilbød faren, Shukri Ghanem, en utilbørlig fordel i anledning farens verv som styreleder i NOC. På samme måte representerte utbetalingen av USD 1,5 millioner en utilbørlig fordel til Shukri Ghanem i anledning det samme vervet. Korrupsjonen var grov.

Etter lagrettens bekreftende svar på spørsmål 3 (hovedspørsmål) og spørsmål 4 (tilleggsspørsmål) legges det videre til grunn at Ken Wallace, ved å medvirke til inngåelsen av en avtale med Gurpreteesh Maini om betaling av til sammen USD 3 millioner i fremtidige avdrag, i realiteten tilbød faren, Jivtesh Maini, en utilbørlig fordel i anledning farens stilling som Additional Secretary and Financial Advisor i det indiske Kjemikalie- og gjødselsdepartementet og hans verv som styremedlem i Kribhco. På samme måte

representerte utbetalingen av USD 1 million en utilbørlig fordel til Jivtesh Maini i anledning hans stilling og verv. Også denne korrupsjonen var grov.

I det følgende vil lagmannsretten først gjøre nærmere rede for det faktum som straffutmålingen for Ken Wallace bygger på. Retten bemerker at bevisbedømmelsen under straffespørsmålet er underlagt det samme strenge beviskravet som ved bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet. Deretter vil retten redegjøre for den konkrete avveiningen av relevante momenter ved fastsettelsen av straff.

Generelt – Yara International ASA og de tiltaltes roller i selskapet

I mars 2004 ble gjødselvirksomheten i Norsk Hydro ASA (Hydro) skilt ut som et eget selskap gjennom en fisjon. Det nye selskapet, Yara International ASA (Yara), ble børsnotert i forbindelse med utskillelsen. Allerede ved oppstarten var Yara verdens største produsent av mineralgjødsel.

Thorleif Enger ble ansatt som Yaras første konsernsjef. Både Ken Wallace, Daniel Clauw og Tor Holba fikk stillinger i selskapets konsernledelse. Clauw var driftsdirektør, Holba var ansvarlig for nedstrømsvirksomheten, mens Wallace var juridisk direktør. Etter en omorganisering sommeren 2006 ble Tor Holba sjef for Yaras oppstrømsvirksomhet, mens Daniel Clauw gikk av som driftsdirektør og over i en stilling som rådgiver med særskilt ansvar for Yaras vekststrategi ("special growth initiatives"). Clauw var etter dette ikke lenger en del av konsernledelsen, og han sluttet i Yara sommeren 2007. Ken Wallace forble juridisk direktør i selskapet til han gikk av med pensjon sommeren 2008. Thorleif Enger gikk av med pensjon og sluttet i Yara 1. oktober 2008.

Yara videreførte og videreutviklet de rutinene for drift av gjødselvirksomheten som var bygget opp i Hydro. Blant annet ble Hydros etiske regelverk brukt som utgangspunkt når Yara utarbeidet egne etiske retningslinjer. Det var juridisk direktør Ken Wallace som hadde det faglige ansvaret for Yaras etiske regler og regler for god forretningsskikk, og det var Wallace som presenterte de nye retningslinjene for selskapets ansatte i november 2005.

Yara hadde en klar vekststrategi. I løpet av de første årene etter fisjonen utvidet selskapet sin virksomhet betraktelig, blant annet gjennom flere internasjonale oppkjøp. Selskapets nye prosjekter lå blant annet i Russland, Australia og Brasil. Et annet prosjekt lå i Qatar, hvor Yara var engasjert i produksjon av ammoniakk og urea gjennom en betydelig eierandel i selskapet Qafco. Det nevnes også at Yara i 2007 kjøpte den finske gjødselprodusenten Kemira GrowHow Oyj. I perioden fra 2004 til 2008 økte både omsetning og nettoresultat i Yara til mer enn det dobbelte. Selskapets aksjeverdi steg betydelig i den samme perioden.

Faktum – tiltalebeslutningens post a), Libya

Forhandlingene mellom Yara og National Oil Company

Som en følge av mistanken om delaktighet i terrorhandlinger, var Libya i mange år – frem til de første årene etter årtusenskiftet – underlagt omfattende politiske og økonomiske sanksjoner. Da de internasjonale sanksjonene etter hvert ble opphevet, økte utenlandske selskapers interesse for å etablere seg i landet. Kontakten mellom Yara og det statlige libyske oljeselskapet National Oil Company (NOC) ble opprettet allerede i 2002, før Yara ble utfisjonert fra Hydro. For Yara var tilgangen til libyske gassreserver interessant med tanke på ny forretningsutvikling, mens man på libysk side hadde et stort behov for utenlandske investorer i forbindelse med oppgraderingen av eldre industrianlegg – for eksempel ureafabrikken i Marsa El Brega.

Yara og NOC diskuterte muligheten for at den delen av anlegget i Marsa El Brega som ble brukt til gjødselproduksjon, kunne skilles ut og legges inn i et nytt selskap. Planen var et såkalt "joint venture" hvor det nye selskapet skulle eies av NOC og Yara i fellesskap. Yara var libyernes foretrukne samarbeidspartner, og det norske selskapet kunne først og fremst tilføre fellesforetaket nødvendig teknisk og kommersiell kompetanse. Dessuten ville Yaras internasjonale distribusjonssystem sikre fellesforetaket en effektiv tilgang til verdensmarkedet.

Yara og NOC hadde flere møter i perioden frem til det ble inngått en "Memorandum of Understanding" (MoU) i april 2004. Yara gjennomførte en besiktigelse av anleggene i Marsa El Brega i juni 2004, og kort etter fremsatte selskapet et "business proposal" til NOC. I oktober samme år møttes representanter fra NOC og Yara for å diskutere etableringen av et fellesforetak, og i et møte i januar 2005 aksepterte NOC at Yara skulle ha en eierandel i fellesforetaket på 50 %, og at eierandelen skulle øke på et senere tidspunkt.

Etter at Shukri Mohammed Ghanem gikk av som statsminister i Libya i mars 2006, overtok han vervet som styreleder i NOC. NOC fungerte på dette tidspunkt utvilsomt som Libyas olje- og energidepartement. Det vises blant annet til vitneforklaringen fra Omar Gazal, som forklarte at Libyas daværende leder Muammar al-Gaddafi hadde "kansellert" olje- og energidepartementet, og at NOC derfor rapporterte direkte til statsministeren.

Forhandlingene mellom Yara og NOC fortsatte. Det er uomtvistet i saken at utviklingen i drøftelsene om avtalevilkår for fellesforetaket utelukkende gikk i NOCs favør. I august 2005 var tilbudet fra norsk side basert på at Yara skulle betale USD 65 millioner for 50 % av fellesforetaket, og at gassprisen skulle være USD 1/mmbtu. I januar 2007 var forutsetningen for tilbudet at Yara skulle betale USD 225 millioner, og at gassprisen skulle være minimum USD 1,30/mmbtu.

En prinsippavtale, "Heads of Agreement" (HoA), mellom NOC og Yara ble undertegnet 25. april 2007. Etter ytterligere forhandlinger inngikk partene "Joint Venture Framework Agreement" i februar 2008. Den såkalte "Partnership Agreement" ble undertegnet 17. juli 2008, mens det endelige avtaleverket mellom partene ble signert 9. februar 2009. Samarbeidet gikk deretter over i en operativ fase i fellesforetaket Libyan Norwegian Fertiliser Company.

Avtalen med Mohamed Ghanem

Mot slutten av 2006, parallelt med forhandlingene om et fellesforetak mellom Yara og NOC, ble Mohamed Ghanem, sønn av NOCs styreleder Shukri Ghanem, introdusert for Yara. Det var Zafer Nahawi, Yaras representant i Midt-Østen, som sto for introduksjonen. Ken Wallace har forklart at han første gang fikk høre om Mohamed Ghanem under et møte med Nahawi i Paris 2. desember 2006, og retten legger dette til grunn.

Ken Wallace møtte deretter Mohamed Ghanem i Bahrain i januar 2007. Det er uomtvistet at de to diskuterte mulighetene for et engasjement av Mohamed Ghanem i tilknytning til de pågående forhandlingene mellom Yara og NOC. Wallace holdt kontakten og fulgte opp diskusjonene med Mohamed Ghanem, blant annet ved å utarbeide utkast til en konsulentavtale mellom Yara og selskapet Saudi Logistics and Technical Support (SALTS). Det var Mohamed Ghanem som hadde foreslått SALTS som oppdragstaker i engasjementet for Yara. Avtaleutkastet regulerte hvilke tjenester Mohamed Ghanem/SALTS skulle levere, og hvilken kompensasjon som skulle betales for disse. Den 12. mars 2007 møttes Ken Wallace og Mohamed Ghanem igjen, denne gang i London, for å bli enige om de endelige avtalebetingelsene.

Det skriftlige avtaleutkastet som forelå da de møttes i London, ble ikke undertegnet. Wallace bestemte istedet at avtalen med Mohamed Ghanem skulle inngås muntlig. Den muntlige avtalen som ble inngått i London, hadde i det vesentlige samme innhold som det siste skriftlige utkastet til avtale med SALTS, slik Wallace forklarte i retten. Avtalen forutsatte utbetaling av totalt USD 4,5 millioner i fremtidige avdrag.

Kort tid deretter, 29. mars 2007, sørget Ken Wallace for overføring av USD 1,5 millioner til Mohamed Ghanems selskap Golden Petal Ltd. Golden Petal Ltd. er registrert på De britiske Jomfruøyer. Betalingen ble foretatt av det sveitsiske selskapet Nitrochem SA, som overførte pengene til Golden Petals konto i UBS bank i Sveits.

Det er ikke bestridt at det var Ken Wallace som tok initiativet til å overføre beløpet på USD 1,5 millioner til Mohamed Ghanem gjennom et sveitsisk selskap. Det er heller ikke omtvistet at betalingen ble gjort på denne måten for å holde den skjult. Wallace tok kontakt med Daniel Clauw og ba om hans hjelp til å få gjennomført en konfidensiell betaling i

Sveits. Clauw rettet deretter en henvendelse til Andreas Zivy, en sveitsisk forretningsforbindelse som var styreformann i selskapet Ameropa – som igjen eide Nitrochem. Zivy sa seg villig til å bistå Yara med betalingen.

Nitrochem foretok pengeoverføringen etter å ha fått nærmere instruksjoner om beløp, mottaker og kontodetaljer. Det beløpet som Nitrochem utbetalte, ble senere tilbakebetalt fra Yara Switzerland. Tilbakebetalingen skjedde gjennom overfakturerings av flere båtlaste med ammoniakk levert fra Nitrochem til selskapet Balderton Fertilisers SA (Balderton). Yara eide halvparten av Balderton. Deretter ble ammoniakkleveranser fra Balderton overfakturert på samme måte ved levering til Yara Switzerland. Tilbakebetalingen til Nitrochem skjedde over en periode på drøyt 6 måneder, fra oktober 2007 til mai 2008.

Det er ikke ført bevis for at det var Ken Wallace som planla hvordan Nitrochem skulle få tilbakebetalt sitt utlegg på USD 1,5 millioner, ei heller om Wallace kjente til detaljene i tilbakebetalingsordningen. Dette er uansett uten betydning for straffutmålingen.

På sensommeren 2008 henvendte Mohamed Ghanem seg til Ken Wallace med krav om ytterligere betaling i tråd med den muntlige avtalen som var inngått. Wallace, som på dette tidspunktet hadde gått av med pensjon og ikke lenger jobbet for Yara, tok betalings spørsmålet opp med Tor Holba. Hva som deretter skjedde internt i Yara, og hvem som ble underrettet om hva, er fortsatt uklart. Etter lagmannsrettens syn har detaljene i det videre hendelsesforløpet ingen betydning for straffutmålingen i saken mot Wallace. Retten nøyer seg derfor med å slå fast at kravet fra Mohamed Ghanem ble avvist, og at det ikke ble utbetalt mer penger til ham eller hans selskap fra Yaras side.

Faktum – tiltalebeslutningens post b), India

Forhandlingene mellom Yara og Krishak Bharati Cooperative

Indisk landbruk har i mange år hatt et akselererende forbruk av urea, et gjødselprodukt som over tid utarmer jordsmonnet. India er et av verdens største gjødselmarkeder, og det økende behovet for en omlegging av gjødselregimet ga Yara et gunstig utgangspunkt med tanke på forretningsutvikling i landet. Selskapet vurderte derfor å styrke sin satsing i India gjennom produksjon og salg av balansert gjødsel, såkalt NPK-gjødsel, til indiske bønder.

Mot slutten av 2006 ble Daniel Clauw introdusert for Gurpreteesh Maini av en forretningsforbindelse ved navn Ely Calil. Calil kjente Gurpreteesh Mainis far, Jivtesh Maini, som var "Additional Secretary and Financial Advisor" i det indiske Kjemikalie- og gjødselsdepartementet. Jivtesh Maini var dessuten styremedlem i kooperativet Krishak Bharati Cooperative Limited (Kribhco), hvor den indiske staten hadde en eierandel.

Etter møtet med Gurpreteesh Maini ble Kribhco kontaktet med tanke på et mulig samarbeid med Yara. Det første møtet mellom Yara og Kribhco fant sted i India i midten av desember 2006. Fra Yara deltok Daniel Clauw, som ledet Kribhco-prosjektet fra Yaras side, og Ken Wallace, som tidlig ble involvert i prosjektet sammen med Clauw. På denne første turen til India møtte Clauw og Wallace også Jivtesh Maini, som representerte Kjemikalie- og gjødselsdepartementet. Forhandlingene med Kribhco resulterte raskt i enighet om videre samtaler for å oppnå en bindende avtale om et langsiktig samarbeid.

Daniel Clauw fulgte opp kontakten med Kribhco, og det ble avviklet et nytt møte i India i slutten av februar 2007 hvor Clauw og Wallace deltok fra Yaras side. Wallace utarbeidet deretter forslag til en prinsippavtale (Heads of Agreement) som reflekterte partenes tanker om det fremtidige samarbeidet. En av målsettingene var blant annet å oppgradere nedlagte gjødsselfabrikker for å benytte dem til produksjon av NPK. Partene hadde også en intensjon om nyetablering i land utenfor India – hvor nødvendige gassressurser var enklere tilgjengelig.

Partene undertegnet prinsippavtalen 13. april 2007, men allerede et par måneder senere reduserte Yara hastigheten i Kribhco-prosjektet. Etter at videre forhandlinger først ble satt på vent gjennom sommeren, avtalte Yara i oktober 2007 at avtalen med Kribhco skulle forlenges i ett år. Interessen for samarbeidet med Kribhco fortsatte imidlertid å avta hos Yara, og Kribhco-prosjektet ble avsluttet sommeren 2008.

Avtalen med Gurpreteesh Maini

Parallelt med Yaras tidlige drøftelser med Kribhco innledet Daniel Clauw og Ken Wallace en dialog om bruk av Gurpreteesh Maini som rådgiver i den videre prosessen. Forslaget om å engasjere ham kom opprinnelig fra Ely Calil. Til tross for at Gurpreteesh Maini verken hadde kompetanse eller erfaring fra gjødselsektoren, startet Yara forhandlinger om et engasjement.

Ken Wallace og Gurpreteesh Mainis advokat utvekslet flere forslag til oppdragsavtale i løpet av våren 2007. Da Gurpreteesh Maini til slutt aksepterte betingelsene i juni 2007, forpliktet Yara seg til å betale USD 1 million pr. år i tre år til Gurpreteesh Mainis selskap. Avtalen gjaldt perioden fra 1. januar 2007 til 31. desember 2009. Det var særskilt regulert at Yara skulle betale USD 750 000, hoveddelen av godtgjørelsen for det første avtaleåret, innen 1. juli 2007.

Det fremgikk ellers av oppdragsavtalen at Gurpreteesh Mainis selskap skulle være Yaras representant og strategiske rådgiver, både i drøftelsene med Kribhco og i andre prosjekter som måtte bli igangsatt i løpet av engasjementet. Etter sin ordlyd omfattet oppdraget også bistand med lokalisering av nye forretningsmuligheter, rådgivning i forretningsforhold,

koordinering av myndighetskontakt og praktisk tilretteleggelse for Yaras kommersielle aktivitet i India.

Yara betalte ikke USD 750 000 innen 1. juli 2007 som avtalt. Partene ble enige om at ny frist for betaling skulle være 1. september 2007, og at Yara da skulle betale USD 1 million. Yara betalte heller ikke innen den nye fristen. Gurpreteesh Maini purret på betalingen overfor Daniel Clauw. Selv om Clauw på dette tidspunktet hadde sluttet i Yara, tok han kontakt med Wallace på epost for å sørge for at Gurpreteesh Maini fikk betalt. Samtidig med at disse diskusjonene om betaling foregikk, fikk Yara – i en epost til Ken Wallace 17. august 2007 – informasjon fra Gurpreteesh Maini om at hans far hadde byttet jobb og ikke lenger arbeidet i Kjemikalie- og gjødselsdepartementet.

Den 18. september 2007 ga Thorleif Enger beskjed til Ken Wallace om at avtaleforholdet til Gurpreteesh Maini skulle avsluttes. Wallace tok kontakt med Gurpreteesh Maini, som påfølgende dag bekreftet at han aksepterte en godtgjørelse på USD 1 million som et endelig oppgjør for sin bistand. Dette beløpet ble 16. oktober 2007 overført fra Yara til en konto tilhørende Krystal Holdings & Investments Ltd i Standard Chartered Bank i Hong Kong. Selskapet Krystal Holding & Investment Ltd er registrert på De britiske jomfruøyer og er eiet av The Meher Trust. Trustens benefisienter er Gurpreteesh Mainis kone og hans mor.

Fastsettelse av straff

Innledningsvis konstaterer retten at straffeloven fra 2005 ikke fører til noe gunstigere resultat for Ken Wallace enn den gamle straffeloven. Korrupsjonsbestemmelsene i straffeloven (2005) § 387 og § 388 har samme strafferamme som straffeloven (1902) § 276a og § 276b, og det følger av spesialmotivene til § 387 og § 388 i Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) at det var meningen å videreføre rettstilstanden. Fastsettelsen av straff skal derfor skje etter reglene i straffeloven (1902), jf. straffeloven (2005) § 3 første ledd.

Lagretten har funnet Ken Wallace skyldig i to tilfeller av grov korrupsjon eller medvirkning til grov korrupsjon. I det ene forholdet betalte Yara en bestikkelse på USD 1,5 millioner, mens det i det andre forholdet ble betalt USD 1 million. I begge forholdene representerte utbetalingene en tredjedel av det totale beløp som det var inngått avtale om å betale.

Lagmannsretten legger til grunn at hensikten med å tilby og betale bestikkelser til Shukri Ghanem i Libya var å sikre seg styrelederens velvilje – og dermed en bedre posisjon for Yara i de pågående forhandlingene med NOC. Bestikkelsen fremstår ikke som motytelse for konkrete handlinger eller unnlatelser på Shukri Ghanems side, men bærer preg av å være ren smøring. Selv om Shukri Ghanem ikke selv var direkte involvert i forhandlingene, var han en sentral premissleverandør med tanke på mulighetene for at

samarbeidet mellom Yara og NOC skulle bli en realitet. Det vises i den forbindelse blant annet til vitnet Omar Gazal. Gazal forklarte at han – som leder av forhandlingsteamet på libysk side – løpende rapporterte til Shukri Ghanem, og at det var Shukri Ghanem som tok stilling til hva som eventuelt skulle tas videre og forelegges for det samlede styret i NOC, og deretter for statsministeren.

På samme måte legger lagmannsretten til grunn at hensikten med å tilby og betale bestikklser til Jivtesh Maini i India var å sikre seg hans velvilje – og dermed en bedre posisjon for Yara i de pågående forhandlingene med Kribhco. Også denne bestikkelsen bærer preg av å være smøring. Selv om Jivtesh Maini ikke selv var direkte involvert i forhandlingene, var hans posisjoner både i departementet og i Kribhcos styre svært sentrale med tanke på mulighetene for å få realisert et samarbeid mellom Yara og Kribhco. Det vises blant annet til vitnene C. P. Singh og B. D. Sinha, som forklarte seg om Jivtesh Mainis rolle i departementet og hans posisjon som styremedlem i Kribhco. Om styreposisjonen i Kribhco sa vitnet Sinha for eksempel at Jivtesh Maini i utgangspunktet var styremedlem på lik linje med andre styremedlemmer, men at man fra kooperativets side alltid lyttet ekstra nøye til oppfatningene fra de styremedlemmene som var utpekt av staten.

Da straffeloven (1902) § 276a, § 276b og § 276c ble vedtatt i 2003, skjedde det som et ledd i oppfølgingen av Norges internasjonale forpliktelser for bekjempelse av korrupsjonskriminalitet. I lovforarbeidene er det understreket at norsk deltakelse i det internasjonale arbeidet mot korrupsjon prioriteres høyt. Det er videre uttalt at korrupsjon utgjør en trussel mot rettsstaten, demokratiet, menneskerettighetene og sosial rettferdighet, og at korrupsjon kan hindre økonomisk utvikling og virke konkurransevridende, se Ot.prp. nr. 78 (2002-2003), punkt 2.1.1. Sterke allmennpreventive hensyn tilsier med andre ord at det reageres strengt ved overtredelse av straffelovens forbud mot korrupsjon.

Ved lovendringen i 2003 ble strafferammen for grov korrupsjon hevet til 10 år, jf. straffeloven (1902) § 276b. I lovforarbeidene er det uttalt at grov korrupsjon kan fremstå som mer straffverdig enn de fleste andre grove formuesforbrytelser, og at det unntaksvis kan være grunn til å reagere med fengselsstraffer opp mot ti år for enkeltstående grove korrupsjonshandlinger, se Ot.prp. nr. 78 (2002-2003), punkt 7.3.2. Departementet fastslo likevel følgende:

Departementet vil understreke at det bare ved meget alvorlige og samfunnsskadelige former for korrupsjon kan være aktuelt å reagere med fengselsstraffer på mer enn seks år.

Høyesterett har i flere avgjørelser etter lovendringen kommentert spørsmålet om hevingen av strafferammen for grov korrupsjon i 2003 innebar en heving av det generelle straffenivået for korrupsjon i forhold til det som gjaldt tidligere. I Rt. 2008 side 1473 uttalte Høyesterett blant annet følgende:

Noe klart signal om at heving av det generelle straffenivået for grov korrupsjon var et formål ved lovendringen utover de mest alvorlige tilfellene, er det imidlertid ikke mulig å lese ut av forarbeidene. Selv om en heving av strafferammen i seg selv ikke tilsier en generell heving av straffenivået, vil imidlertid utvidelsen av spennet kunne medvirke til et større spillerom i straffutmålingen og dermed til en strengere straffutmåling også utenfor de mest alvorlige tilfellene. Forarbeidenes understreking av straffverdigheten ved korrupsjon gir dessuten etter mitt syn, sammenholdt med de synspunkter som lå til grunn for de to nevnte høyesterettsdommene, grunnlag for en viss skjerpelse av straffenivået.

Ved straffeutmålingen i denne saken legges det derfor til grunn at lovendringen i 2003 innebar en viss heving av det generelle straffenivået for grov korrupsjon.

Når det gjelder straffenivået for grov korrupsjon i det omfang vi står overfor i denne saken, gir Høyesteretts dom i HR-2016-1834-A noe veiledning. I den aktuelle saken hadde den ene tiltalte, i stillingen som innkjøpsansvarlig i et busselskap, mottatt bestikklser på rundt 3 millioner kroner fra en bussprodusent. Senere, etter å ha sluttet i selskapet og etablert egen virksomhet i samme bransje, hadde han betalt ca. 350 000 kroner i bestikklser til den daværende innkjøpssjefen hos sin tidligere arbeidsgiver. Den andre tiltalte i saken hadde i stillingen som salgssjef for bussprodusentens norske datterselskap medvirket til utbetaling av bestikklser på ca. 7,4 millioner kroner. Høyesterett uttalte at riktig straff for den første tiltalte var fengsel i 4 år og 6 måneder. Om straffen for den andre tiltalte sa Høyesterett at et riktig utgangspunkt var fengsel i om lag 5 år.

En annen dom fra Høyesterett som belyser straffenivået, finnes i Rt. 2012 side 243. Den ene tiltalte i saken var prosjektleder i et kommunalt foretak som eide, drev og vedlikeholdt skolebygninger. Han ble dømt for grov korrupsjon etter at han ved 4 tilfeller hadde mottatt i alt ca. 1,5 millioner kroner i bestikklser fra personer i virksomheter med oppdrag for foretaket. Høyesterett uttalte at riktig straff for korrupsjonsforholdene var fengsel i noe over 3 år.

Den tredje avgjørelsen lagmannsretten vil trekke frem, er dommen i Rt. 2008 side 1473. Hovedmannen i denne saken hadde hatt ledende stillinger i et eiendomsforvaltningsselskap og senere i et kommunalt foretak med ansvar for utvikling, drift og forvaltning av skolebygg. Han ble dømt for grov utroskap for til sammen ca. 100 millioner kroner, og for grov korrupsjon for til sammen ca. 6,6 millioner kroner. Høyesterett sluttet seg til lagmannsrettens utgangspunkt om at korrupsjonen isolert sett ville ha medført en straff på 5 år og 6 måneder.

Ken Wallace er funnet skyldig i å ha medvirket til utbetaling av bestikklser på til sammen ca. 14,5 millioner kroner – beregnet etter kursen på amerikanske dollar på de respektive utbetalingstidspunktene. Omfanget av de totale bestikkelsene som Wallace tilbød eller

medvirket til å tilby, var imidlertid betydelig høyere. Beregnet etter valutakursen ved utbetaling av første avdrag under hver av avtalene, hadde avtalen under post a) en samlet verdi på ca. 27 millioner kroner, mens avtalen under post b) hadde en samlet verdi på ca. 16,5 millioner kroner.

Korrupsjonens økonomiske omfang står svært sentralt ved straffutmålingen. Sammenlignet med HR-2016-1834-A, hvor den ene av de to tiltalte medvirket til utbetaling av bestikklser på til sammen ca. 7,4 millioner kroner, fremstår vår sak som betydelig mer alvorlig. De bestikkelsene som er utbetalt fra Yara, utgjør et samlet beløp som er nær dobbelt så stort som det utbetalte beløpet i Høyesteretts dom – hvor det ble tatt utgangspunkt i en straff på fengsel i rundt 5 år. På grunnlag av rettspraksis er det vanskelig å fastslå eksakt hvilket straffenivå som er det riktige utgangspunktet i vår sak – før det tas hensyn til betydningen av de skjerpende og formildende momenter som gjør seg gjeldende. Lagmannsretten legger imidlertid til grunn at utgangspunktet ligger et sted mellom 6 og 7 års fengsel.

Ved straffutmålingen må det tas i betraktning at Ken Wallace hadde en meget sentral rolle i korrupsjonshandlingene. I Libya-forholdet var han den som opprettet og fulgte opp den direkte kontakten med Mohamed Ghanem, og den som forhandlet med Ghanem om de nærmere avtalebetingelsene. Det var Wallace som tok beslutningen om at avtalen med Mohamed Ghanem skulle inngås muntlig, og som tok initiativet til å foreta utbetalingen på USD 1,5 millioner gjennom et sveitsisk selskap – begge deler for å holde forholdet til Mohamed Ghanem og hans far skjult. Også i India-forholdet var Wallace den operasjonelle aktøren på Yaras side. Det var Wallace som forhandlet med Gurpreteesh Maini om avtalebetingelsene og sørget for utbetaling av beløpet på USD 1 million.

Korrupsjonen både i Libya og i India bærer preg av å være godt planlagt, noe som er skjerpende. Det vises til at Wallace inngikk avtaler om konsulentbistand med to sønner for aktivt å skjule betalingen av bestikklser til deres fedre. I Libya-forholdet tok han dessuten beslutningen om å skjule overføringen av penger gjennom et eksternt, utenlandsk selskap – i den hensikt å gjøre det spesielt vanskelig å spore bestikkelsen tilbake til Yara. Handlingene foregikk dessuten i begge tilfeller over en lengre periode på flere måneder.

I skjerpende retning må det videre legges vekt på at Ken Wallace var juridisk direktør og medlem av Yaras konsernledelse. Wallace hadde det øverste faglige ansvaret for Yaras etiske regelverk og retningslinjene for god forretningsførsel. Som leder for selskapets antikorrupsjonsarbeid var det også hans ansvar å legge til rette for at reglene ble etterlevd av Yaras organisasjon, og både kompetanse og rolle ga ham særlig gode forutsetninger for å forhindre brudd på korrupsjonslovgivningen. Den omstendighet at Wallace selv begikk grove korrupsjonshandlinger, representerer derfor et betydelig tillitsbrudd overfor selskapet og dets eiere. Hans handlinger fører også til omdømmetap for selskapet – og de er egnet til å så tvil om verdien av Yaras antikorrupsjonsarbeid.

Det er videre skjerpene ved straffutmålingen at korrupsjonen både i Libya og i India ble begått overfor sentrale offentlige tjenestemenn. Både Shukri Ghanem og Jivtesh Maini var viktige premissleverandører for avgjørelser av betydning for Yaras kommersielle virksomhet i de respektive landene. Særlig Shukri Ghanem satt i en svært fremskutt posisjon, ettersom NOC forvaltet enorme fellesskapsverdier i form av olje- og gassforekomster på vegne av den libyske stat.

Forsvarer har vist til at Ken Wallace ikke selv tok initiativet til korrupsjonshandlingene, og at han handlet på ordre fra noen andre i Yara. Etter forsvarers oppfatning må dette tillegges vekt som et formildende moment ved straffutmålingen.

Det er ingenting som tyder på at Wallace på eget initiativ besluttet å inngå avtaler om betaling av bestikkelser. Lagmannsretten legger til grunn at initiativet kom fra noen andre i organisasjonen, uten at bevisførselen i saken har gitt svaret på hvem dette var. Den omstendighet at korrupsjonen ikke var Wallace's eget påfunn, kan likevel ikke få nevneverdig betydning ved straffutmålingen. Ken Wallace var ingen underordnet ansatt i Yara; han var selskapets juridiske direktør. Uansett hvem som tok initiativet til bestikkelsene, kunne Wallace – med sin faglige tyngde og i kraft av sin posisjon i konsernledelsen – ha nektet å medvirke til straffbare handlinger, uten risiko for konsekvenser for seg selv. Til sammenligning vises det til at den tiltalte salgssjefen for bussprodusentens norske datterselskap i HR-2016-1834-A ble beskrevet som helt sentral i korrupsjonshandlingene – men likevel som "en liten brikke i et stort korrupt system". Wallace var ingen tilsvarende liten brikke.

I alle de tre korrupsjonsdommene fra Høyesterett som er nevnt over, ble det ved straffutmålingen tillagt vekt i skjerpene retning at de straffbare handlingene ga de tiltalte egen økonomisk vinning. I den foreliggende saken har korrupsjonen ikke gitt Ken Wallace noen form for personlig vinning eller andre fordeler, og det er ingenting som tyder på at egen vinning på noen måte har vært et mål. Dette fraværet av en ikke ubetydelig skjerpene omstendighet i vår sak sammenlignet med sentrale saker i tidligere rettspraksis, må det tas hensyn til ved fastsettelsen av straff for Wallace.

Forsvarer har vist til at kriminaliseringen av korrupsjon i det offentlige blant annet er begrunnet i hensynet til allmennhetens tillit til offentlig virksomhet. Slik tillit er en forutsetning for et stabilt demokrati. Ifølge forsvarer bærer verken Libya eller India preg av å være stabile demokratier, og det kan ikke sies at korrupsjonshandlinger begått i disse statene bidrar til å svekke en velfungerende offentlig administrasjon. Det er derfor anført å være formildende ved straffutmålingen at korrupsjonen er begått i land med en annen forvaltningsskikk og forretningsmoral enn i Norge.

Som støtte for sin anførsel har forsvarer blant annet vist til lovforarbeidenes kommentarer om utilbørighetsvurderingen i straffeloven (1902) § 276a. I Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) side 56 uttalte departementet følgende:

Det kan være store forskjeller fra land til land i forretningsmoral, forvaltningsskikk og sedvane. Etter departementets oppfatning kan utilbørighetsvurderingen ikke stå upåvirket av forholdene i et annet land hvor bestikkelsen mottas eller ytes, eller hvor den passive bestikker har sitt virke. Det er for eksempel ikke uvanlig at offentlige tjenestemenn i en del land nekter å gjøre jobben sin, med mindre de mottar penger for det. Slike betalinger omtales gjerne som "facilitation payments" og vil kunne rammes av utkastet, men bare dersom fordelene som tilbys eller gis den utenlandske tjenestemannen, er utilbørlig. En del slike betalinger kan ikke karakteriseres som utilbørlige. Den som ser seg tvunget til å betale en utenlandsk offentlig tjenestemann et mindre beløp for å få tilbake passet sitt, eller for å få lov til å reise ut av landet, kan derfor ikke straffes etter forslaget. (...)

Lagmannsretten bemerker at denne uttalelsen i forarbeidene gjelder såkalte "facilitation payments" i tilknytning til vurderingen av korrupsjonsbestemmelsens utilbørighetskriterium. Det som omtales i sitatet, er for det første betaling til offentlige tjenestemenn på en helt annen skala – og i helt andre situasjoner – enn det som er aktuelt i vår sak. For det andre har de nevnte bemerkningene om korrupsjonsbestemmelsens objektive vilkår ikke nødvendigvis noen overføringsverdi til spørsmålet om hvilken straff som er riktig når spørsmålet om skyld allerede er avgjort.

Den omstendighet at korrupsjonen er begått i land som ikke har en like velfungerende offentlig administrasjon som den norske, og som erfaringsmessig er mer korrupsjonsutsatt, kan etter lagmannsrettens oppfatning ikke være noe formildende moment ved straffutmålingen. Som nevnt over, ble lovendringene om korrupsjon i 2003 vedtatt for å følge opp konvensjonsforpliktelser om bekjempelse av denne typen kriminalitet. Korrupsjon foregår ofte på tvers av landegrensener, og lovforarbeidene fremhever derfor viktigheten av at slike straffbare handlinger motarbeides gjennom internasjonal samhandling. Lovendringens formål tilsier derfor med styrke at straffenivået for korrupsjon begått i utlandet i utgangspunktet skal være det samme som for korrupsjon begått i Norge. Verken Høyesteretts praksis eller andre relevante rettskilder gir holdepunkter for noe annet enn en enhetlig straffutmålingspraksis, uavhengig av hvor den straffbare handlingen er begått.

Det har gått mer enn 9 år siden de straffbare handlinger ble begått. Etterforskningen startet i 2011, og tiltale ble tatt ut i januar 2014. Selv om saken har trukket ut i tid, er det ikke grunnlag for å vektlegge tidsforløpet i formildende retning ved straffutmålingen, jf. Høyesteretts uttalelser i Rt. 2012 side 243, avsnitt 50. Det vises til at etterforskningen har vært omfattende med mange involverte, og at saken har berørt flere land. Saken har ikke hatt noen ren liggetid underveis.

Etter en samlet vurdering har lagmannsretten kommet til at straffen for Ken Wallace skal settes til fengsel i 7 år. Straffeloven (1902) § 62 får anvendelse. Til fradrag kommer 3 dager for utholdt varetekt.

Dommen er enstemmig.

DOMSSLUTNING:

1. Kendrick Taylor Wallace, født 3. august 1945, dømmes for overtredelse av straffeloven (1902) § 276a, jf. § 276b, jf. straffeloven § 62 til en straff av fengsel i 7 – sju – år.

Til fradrag i straffen kommer 3 – tre – dager for utholdt varetekt.

2. Daniel Clauw, født 27. februar 1950, frifinnes.
3. Thorleif Enger, født 31. oktober 1943, frifinnes.
4. Tor Holba, født 17. mars 1956, frifinnes.

Mette Jenssen

Dag A. Minsaas

Egil F. Jensen

Kjersti Olsen

Maria Astrup Hjort

Jan Sverre Reidar Petterson

Kai Fred Nærby Thune

Dokument i samsvar med undertegnet original.
Hans Kåre Hauan, signert elektronisk.